

ŠEGŽDAVIČIUS, Vladas
Lietuvos Dokumentacijos Projektas
Lietuviškai
RG-50.473*0118

Dėžė 1, Kasetė 1

Šiame pokalbyje, Vladas Šegždavičius, tarybinių laikų kareivis, gimęs 1928 metais, Žibulių kaimo Raseinių rajono gyventojas diskutuoja žydų žudynes Zaciškių kaime netoli Betygalos. Jisai pasakoja kad nuėjo pasižiūrėti į masinį kapą prieš žudynes, nors jis nematė kaip žydai buvo nuvaryti ir nužudyti Zaciškiuose. Šegždavičius nurodo vieną vietinį kolaborantą ir papasakoja apie vyrą vardu **Gaižauskas**, kuris tarnavo 12-tam Lietuvos Savisagaus batalione prie Impulevičiaus ir diskutuoja savo dalyvavimą žydų žudynėse Baltarusijoje. Šis paliūdimas irgi pateikia informaciją apie Lietuvos partizanų prieš-sovietinių veiklą po Antro pasaulinio karo.

[01:] 00:43:13 – [01:] 05:11:09
00:53 – 05:31

Jisai prisistato, Vladas Šegždavičius, gimęs 1928 metais, Žibulių kaime, Raseinių rajone. Jisai patikslina kad žydai negyvendavo Žibulių kaime, kad dauguma žydų gyveno Betygaloje. Jisai aiškina kad vienas žydas, vardu **Joselis**, Žibulių kaime samdydavo ir valdė dvarą, kuriame jo tėvai dirbdavo; patikslina dvaro dydį- 120 hektarai, kad dvare **Joselis** užsiėmė žemės ūkio reikalais ir jis nuolatos gyveno Betygaloje. Jisai paaiškina kad dvaras buvo parduotas prieš karo pradžią ir **Joselis** daugiau nesamdė dvaro. Jisai atskleidžia kad Betygalos žydus šaudė Zaciškių kaime, kad jisai nematė kaip žydus vežė į šaudymo vietą, kad iš anksto sužinojo kad duobės buvo iškastos, kad nubėgo į jas pasižiūrėti, kad ilgai prie duobių nebuvo nes vyras juos nuvijo, kad šaudymo dieną jo tėvas neleido eiti prie šaudymo vietos.

[01:] 05:11:10 – [01:] 10:33:18
05:32 – 11:06

Jisai apibūdina duobes: plotis- apie 2 metrai, gilumas- apie 1.5 metrai, ilgio nežino; jis sako kad matė vieną iškastą duobę, kurioje buvo nužudyti Betygalos žydai; patikslina kad tik tai vėliau sužinojo kad aukos buvo Betygalos žydai. Jisai pasako kad tėvas neleido jam eiti po žudynių pasižiūrėti į duobes, kad nors vaikai karo metu buvo labai saugomi, jisai su draugais šposaudavo, raketas sprogdindavo; atskleidžia kad rusų partizanai, rusų karo belaisviai kurie buvo išėję į miškus, apsilankydavo kaime, kad dvarininkai susidurdavo su sovietų partizanais vokiečių laikais. Apklaustytoja klausia apie vietinių lietuvių gyventojų dalyvavimą žydų žudynėse. Jisai teigia kad vienos kaimynės brolis šaudė žydus, vardo neprisimena. Jis mini kad kaimynė pasakė kad jos brolis jai atnešė laikrodį ir žiedą kurie priklausė žydams, kad jina paneigė savo brolių; pasako kad jisai nežino ar kaimynė nešiojo laikrodį.

[01:] 10:33:19 – [01:] 15:23:17

11:07 – 16:12

Apklaustytoja klausia apie kitus vietinius žudikus. Jisai atskleidžia kad pas jo tėvą apsiklankydavo **Gaižauskas**, kuris gyveno Kaune ir dalyvavo žydų žudynėse; jis sako kad **Gaižauskas** pasakodavo apie žudynes: kaip aukas sustatydavo po keturis kad peršautų visus viena kulka. Jisai sako kad sovietų laikais **Gaižauskas**, kaip Impulevičiaus bataliono narys, buvo nuteistas ir sušaudytas. Jisai toliau išaiškina **Gaižausko** apsilankymo ir išpasakojimo aplinkybes, kad jo tėvas klausinėdavo apie žudynes, kad tėvas pasmerkė jį ir kai klausė **Gaižausko** kaip jis galėjo dalyvauti žudynėse, **Gaižauskas** pasakė: „Man šiandien gerai.“ Jisai paaiškina kad vaiku būdamas jam neleido tėvas klausyti **Gaižausko** pasakojimų, bet kad jis šias detales prisimena: aukas išrikiuodavo po keturis, liepdavo nusilenkti prie duobės, kad kartais šovinių pritrūkdavo; pasako kad jo mama neleisdavo klausytis pasakojimų.

[01:] 15:26:18 – [01:] 20:14:23
16:13 – 21:13

Jisai aiškina kad **Gaižauskas** pasakė kad jam neteko žudyti vaikus, kad **Gaižauskas** gyveno Kaune, turėjo namelį, buvo nevedęs, ir nepasiturintis. Atskleidžia kad nors **Gaižauskas** daug nekalbėjo apie Impulevičiaus batalioną, jis patvirtino kad batalionas buvo nusiūstas į Baltarusiją šaudyti žydus, jis atsimena kad **Gaižauskas** minėjo Sluską (Слуцк), Baltarusijoje. Šegždavičius komentuoja kad jo tėvas, kai sužinojo apie **Gaižausko** vieklą, jį pasmerkė, nepalaikė, ir su juo nutraukė ryšius. Jisai toliau pasakoja apie Lietuvos partizanus sovietų laikais, sako kad jį kvietė įstoti į partizanus, bet jo tėvas uždraudė; mini kad jo tėvas buvo Lietuvos kariuomenės savanoris, kad jisai pats nestojo į partizanus. Jisai pasakoja kaip ir sribai ir partizanai („miškiniai“) užeidavo į namus noredami jį įtraukti į jų gretas, kad jo tėvas liepė savo vaikams iš kaimo išvažiuoti; pasako kad sribai sumušė jo tėvą ir jis po keletą mėnesių mirė; komentuoja kad sribai jį sumušė nes jis buvo Lietuvos kariuomenės savanoris.

[01:] 20:15:21 – [01:] 27:16:18
21:14 – 28:32

Apklaustytoja vėl paklausia apie **Gaižauską**: jisai pakartoja kad jo tėvas **Gaižauską** pasmerkė ir nutraukė su juo santykius; išsaiškina kad **Gaižauskas** tiktai vieną kartą pas juos buvo atvažiavęs; jisai teigia kad **Gaižauską** teisingai nuteisė už žydų žudymą, pasako kad spaudoje skaitė apie teismą ir apie įvykdytą mirties bausmę. Apklaustytoja klausia apie kaimynės brolių kuris dalyvavo žydų žudynėse; jisai atsimena kaimynės vardą- **Vitkauskienė**, bet neprisimena jos brolio vardo. [pauzė] Apklaustytoja klausia apie kitus prisiminimus; Šegždavičius pripažįsta kad daugiau prisimena apie partizanus, „miškinius“ sovietų laikais. Jisai pasako kad dirbo greitoje pagalba ir pasakoja kad jam teko matyti daug partizanų, ir jų aukas- sužeistus ar nužudytus vaikus ir nekaltus žmones. Jisai pasakoja apie susišaudymus ir atsimena kaip jisai buvo kelis kartus apšaudytas; jis pasakoja apie mašinos avariją kurią sukėlė KGB agentai. Jisai mini kad tarnavo Sovietų kariuomenėje vengiant pavojaus susiduriant su Lietuvos partizanais.

\